

Pavlyk, N. P. (2018b). Scientific and methodological instrument for inorgan education in professional preparation of future social pedagoges. Balkan Scientific Review / Балканско Научно Обозрение, 1, 64-68. Центр, Пловдив, България : «Научен хронограф» ЕООД.

УДК 378.147:364

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ**

© 2018

Павлик Надія Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій
Житомирський державний університет імені Івана Франка
(10008, Україна, Житомир, вулиця Велика Бердичівська, 40, e-mail: pavnad@ukr.net)

Анотація. Провідна ідея розробленого науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти полягає у забезпеченні співвіднесення між формальною та неформальною освітою задля підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Науково-методичний інструментарій неформальної освіти представлено як науково обґрунтовану соціально-педагогічну систему цілей, завдань, теоретико-методологічних підходів, соціально-педагогічних умов, форм, методів та інструментів підвищення професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів в умовах неформального навчання. Неформальна освіта визначена як навчальний простір, у якому набуття нового досвіду є цілеспрямованим, запланованим, організованим. Змодельовано науково-методичний інструментарій неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, який дозволяє системно представити зв'язок п'яти блоків діяльності – теоретичного, комунікативного, емпіричного, організаційного та інструментального. В основу теоретичного блоку покладено авторську концепцію організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів. Комунікативний блок ілюструє актуальну потребу інформаційного суспільства щодо забезпечення комунікацій для створення позитивного іміджу, підтримання інтересу, побудови команди, поширення інформації про діяльність, зростання обізнаності про неформальну освіту та її потенціали. Емпіричний блок забезпечує виконання принципу єдності теорії та практики та демонструє підходи до оцінювання результативності запропонованих і впроваджених змін. Організаційний блок науково-методичного інструментарію забезпечує реалізацію запропонованих на теоретичному, комунікативному та емпіричному блоках видів діяльності, відображаючи соціально-педагогічні умови впровадження неформальної освіти, її цілі, завдання та організаційні форми. Інструментальний блок розкриває сукупність методів, які відображають характерологічні ознаки, цінності та принципи неформальної освіти.

Ключові слова: інструментарій, неформальна освіта, майбутні соціальні педагоги, професійна підготовка, науково-методичний інструментарій, освіта впродовж життя, формальна освіта, професійна компетентність.

**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL INSTRUMENT FOR INORGAN EDUCATION IN
PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGES**

© 2018

Pavlyk Nadiia Pavlivna, candidate of pedagogical sciences, associate professor of the department of social technologies

Zhytomyr State University named after Ivan Franko
(10008, Ukraine, Zhytomyr, Velyka Berdychivska Street, 40, e-mail: pavnad@ukr.net)

Abstract. The leading idea of the developed scientific-methodical toolkit for organizing non-formal education is to ensure a correlation between formal and informal education in order to increase the effectiveness of the process of professional training of future social educators. The scientific-methodical tools of non-formal education are represented as a scientifically substantiated socio-pedagogical system of goals, tasks, theoretical and methodological approaches, socio-pedagogical conditions, forms, methods and tools for enhancing the professional competence of future social educators in non-formal education. Non-formal education is defined as a learning space in which the acquisition of new experiences is purposeful, planned, organized. The scientific-methodical toolkit of non-formal education in the process of professional training of future social pedagogues has been designed, which allows to systematically present the connection of five blocks of activity – theoretical, communicative, empirical, organizational and instrumental. The theoretical block is based on the author's concept of organizing non-formal education of future social educators. The communicative block illustrates the urgent need of the information society to provide communications for creating a positive image, maintaining interest, building a team, spreading information about activities, raising awareness of non-formal education and its potential. The empirical unit ensures the implementation of the principle of unity of theory and practice and demonstrates approaches to assessing the effectiveness of proposed and implemented changes. The organizational block of scientific-methodical tools provides the implementation of the types of activities proposed on the theoretical, communicative and empirical

blocks, reflecting the socio-pedagogical conditions for implementing non-formal education, its goals, tasks and organizational forms. The instrumental block reveals a set of methods that reflect the characterological features, values and principles of non-formal education.

Keywords: toolkit, non-formal education, future social educators, professional training, scientific-methodical tools, life-long education, formal education, professional competence.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зростання ролі неперервної освіти у формуванні громадянського, соціально захищеного суспільства вимагає пошуку шляхів та інструментів забезпечення додаткових форм навчання різних категорій населення. Студентська молодь, будучи залученою до формальної системи вищої освіти, потребує соціально-психологічної та педагогічної підтримки процесів професійної адаптації та навчальної самореалізації, які успішно забезпечуються організацією неформальної освіти як особливого виду соціально-технологічної діяльності, спрямованої на зростання соціального досвіду та забезпечення неперервності в освітньому зростанні учасників. Саме неформальна освіта може виступати відправною точкою системного реформування освіти в Україні. Означені освітні запити вимагають обґрунтування та розробки науково-методичного інструментарію реалізації неформальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядалися аспекти цієї проблеми і на яких обґрунтовується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз літератури з проблеми організації неформальної освіти свідчить про зростання уваги науковців і практиків соціально-педагогічної діяльності до пошуку ефективних форм і методів неформальної освіти. А саме, у дослідженнях А. Божицької [1], Н.-Е. Зіммермана [2], С. Зінченко [3], А. Колб і Д. Колба [4] представлено результати вивчення ефективності окремих форм, методів, стратегій соціальної й освітньої діяльності, спрямованої на залучення широких верств населення до професійного, громадянського й особистісного зростання. Дослідники звертають увагу на забезпечення холістичного підходу у навчанні впродовж життя, розглядаючи неформальну освіту як важливий ресурс розвитку людей, громад і суспільства. Водночас, у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів сьогодні неформальна освіта не є системно представленою, реалізується без чіткої стратегії та бачення її можливостей та результатів.

Формування цілей статті (постановка завдання). Означена потреба у розробці системного науково-методичного забезпечення організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів зумовила вибір цілей дослідження: спроектувати комплексний науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів; означити форми, методи і засоби реалізації неформальної освіти у вищій школі; висвітлити досвід діяльності з організації неформальної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інструментарій у довідниковій літературі розглядається як сукупність інструментів, тобто технологічних, методичних, технічних прийомів, операцій [5, с. 132], засобів, способів досягнення визначених цілей [6, с. 34]. Відповідно, науково-методичний інструментарій представляє собою сукупність напрямів, форм, методів перетворювальної соціально-педагогічної діяльності у сфері підвищення якості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Науково-методичний інструментарій неформальної освіти ми розуміємо як науково обґрунтовану соціально-педагогічну систему цілей, завдань, теоретико-методологічних підходів, соціально-педагогічних умов, полілогічних форм, методів та інструментів підвищення професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів в умовах неформального навчання. Таке розуміння дозволяє нам інтегрувати окремі розрізнені результати дослідження у єдину систему задля перевірки її результативності на формувальному етапі експерименту.

Основною ідеєю розробленого нами науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти є: забезпечення балансу як ефективного співвіднесення між формальною та неформальною освітою задля підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

У такому розумінні, формальна освіта являє собою жорстку / тверду основу (HARD-system), що забезпечує сталість та стандартизованість одержаних освітніх результатів. Натомість, неформальна освіта розглядається як гнучке / живе новоутворення (SOFT-system), що наповнює формальне навчання актуальними інноваціями, додатковими ресурсами для розвитку професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів (таблиця 1).

Таблиця 1 – Взаємозв'язок формальної і неформальної освіти у авторському науково-методичному забезпеченні*

<p><i>Формальна освіта</i> – процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ HARD-system</p>	<p><i>Неформальна освіта</i> – процес додаткового відкритого добровільного навчання у соціальній сфері SOFT-system</p>
--	---

Довготерміновий план і цілі	Стратегія та цінності
Головна мета	Місія
Стимулювання	Мотивація
Керівництво	Лідерство
Колектив	Команда
Символіка та заходи	Організаційна культура
Професіоналізм	Компетентність

* складено автором на основі лекцій із менеджменту

Різниця представленої у таблиці 1 жорсткої та м'якої систем організації навчання визначає ключову відмінність формальної і неформальної освітніх систем, що відображається у загальнопоширеному фокусі уваги на воду у напівповній або напівпорожній склянці [7, с. 21]. А саме, фокус на напівповній склянці (орієнтація на ресурс) відображає *ресурсно-орієнтований підхід*, згідно з яким вихідними точками організації навчання є 1) врахування знань і досвіду учасників навчання; 2) спрямованість на перспективність і можливості змісту освіти; 3) реалізація розвитку; 4) визначення навчальних матеріалів у процесі навчання. Натомість, протилежний до нього підхід – *дефіцитно-орієнтований* – що, за аналогією, відповідає баченню напівпорожньої склянки (орієнтація на нестачу) має протилежні вихідні позиції: 1) заснований на знаннях і досвіді вчителя або експерта; 2) спрямованість на складності та труднощах змісту навчання; 3) реалізація навчальних планів; 4) попереднє визначення навчальних матеріалів. На нашу думку, принципова різниця вихідних положень означених підходів відображає протилежність вихідних принципів неформальної і формальної систем освіти.

Розглядаючи когнітивний, емоційний і практичний досвід як «матеріал» для навчання, дослідники холістичного підходу в освіті відзначають, що успіх його застосування залежить від усвідомлення тих, хто навчається щодо того, навіщо цей матеріал, як його оцінити та інтерпретувати [7, с. 12]. Це дозволяє нам зробити важливий висновок щодо співвідношення базових понять дослідження. А саме, інформальна освіта має місце у всіх соціальних активностях через набуття учасниками життєвого, культурного, соціального досвіду, передусім через *емоційне* співпереживання та співзалучення. Неформальна освіта, натомість, пропонує навчальний простір, у якому набуття нового досвіду є цілеспрямованим, запланованим, організованим (навчання через заплановану активність, що не виглядає як навчальний процес [8]) – переважно спрямований на набуття *емоційного* та *практичного* досвіду. Одночасно, формальна освіта у вищій школі є процесом і результатом набуття майбутніми фахівцями фахових знань, умінь і ставлень (компетентностей), тобто навчальний процес у ній скерований на оволодіння студентами *когнітивного, практичного, емоційного* досвіду певної фахової діяльності. Як видно з рисунку 1, ми алегорично відобразили цю думку через «звуження» кола, що відображає цілі, засоби та результати навчання. Одночасно, освіта упродовж життя, на нашу точку зору, у цій схемі характеризує весь життєвий досвід особистості, який дозволяє тому, хто навчається, розширити світогляд і свідомість через рефлексію власної поведінки, умінь, компетентностей та результатів (мета-перспективне бачення власної поведінки через спостереження й аналіз ситуації [2, с. 19]) й охоплює усі види навчальної діяльності людини.

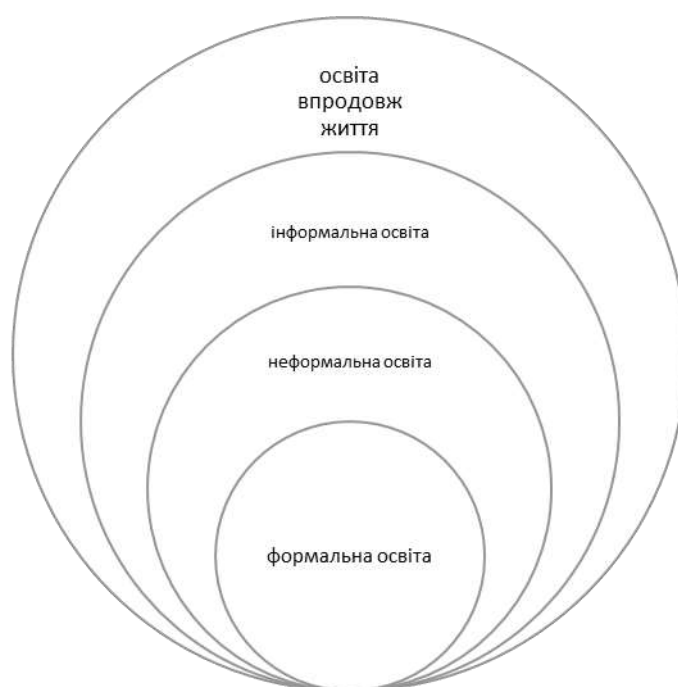

Рисунок 1. – Співвідношення досліджуваних освітніх систем (складено автором)

Відповідно до означеної вихідної ідеї проектування науково-методичного інструментарію, із урахуванням ролі та значення різних освітніх систем та враховуючи одержані попередньо результати власного дослідження проблеми організації неформальної освіти нами змодельовано науково-методичний інструментарій неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, який дозволяє системно представити зв'язок п'яти блоків – теоретичного, комунікативного, емпіричного, організаційного та інструментального.

В основу *теоретичного блоку* покладено авторську концепцію організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів, засновану на аналізі:

- Соціальних запитів і передумов як визначальних для системи неформальної освіти. На етапі теоретичного аналізу значення, змісту та функцій неформальної освіти було доведено визначальну роль неформального освітнього сегмента у швидкому реагуванні на соціальні зміни і відповідні потреби населення. Відповідно, при створенні програм неформального навчання провайдерам варто орієнтуватися саме на суспільні запити задля адаптації освітніх пропозицій до реалій.

- Індивідуальних потреб й інтересів студентської молоді як провідних умов участі у неформальному навчанні. Добровільність як характерологічна ознака неформальної освіти вимагає від провайдерів освітніх послуг орієнтації на індивідуальні інтереси, мотиви, потреби, цінності сучасної молоді.

- Спрямованості формальної освітньої системи як такої, що надає системні «тверді» знання й уміння. Вивчення реалій сучасної інституціоналізованої освітньої системи має на меті врахування декількох важливих факторів: уникнення дублювання та повторення змісту освіти; використання потенціалу та ресурсів закладів освіти в організації неформального навчання; опора на знання й уміння фахівців, набути ними у процесі професійної підготовки.

- Теоретико-методологічних засад організації неформальної освіти як вихідних умов її результативності, науковості, обґрунтованості, зв'язку із ефективним досвідом соціальних перетворень. Відсутність теоретико-методологічної бази організації неформальної освіти може призвести до перетворення їх на інструмент маніпулювання молоддю з боку окремих зацікавлених осіб або організацій, знецінювання змісту та сутності неформального навчання, поширення хибних ідей або змістів.

Комунікативний блок моделі науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти ілюструє актуальну потребу інформаційного суспільства щодо забезпечення комунікацій для створення позитивного іміджу, підтримання інтересу, побудови команди, поширення інформації про діяльність, зростання обізнаності про неформальну освіту та її потенціали. В основу визначеного блоку нами покладено комунікативні кампанії у сфері неформальної освіти, які здатні донести до широкої громадськості ідеї неперервної освіти; можливості освітніх закладів, установ і провайдерів у реалізації освітніх запитів населення; популяризувати програми неформального навчання. Використання комунікаційних кампаній сприяє досягненню основних цілей організації, побудові мережі партнерів, оцінюванню успішності обраних освітніх стратегій і форм, усвідомлення громадськістю сутності соціально-педагогічної діяльності загалом та у сфері неформальної освіти зокрема, мобільності й адаптивності до змінних умов середовища [1].

У нашій роботі із популяризації неформальної освіти, пошуку однодумців та поширення ідей важливості та цінності додаткового неформального навчання ми обрали декілька комунікаційних каналів: друковані матеріали (слугують унаочненню інформації, трансляції конкретних повідомлень та ідей – Дайджест «Форми та методи неформальної освіти»), публікації розгорнутих статей (глибока детальна аргументована демонстрація проблеми з виходом на широкі аудиторії – Журнал «Неформальна освіта: кращі практики і проекти»), співпраця з зацікавленими агентами змін, включаючи онлайн-комунікації (дозволяє побудувати команду однодумців, сприяє залученню людських ресурсів до реалізації цілей – наукові семінари, методичні майстерні, практикуми, фестивалі, ЕдКемпи), створення підґрунтя для реалізації неформального навчання у соціальній сфері (системне глибоке викладання ідей для вузької категорії зацікавлених осіб – Навчальний посібник «Теорія і практика неформальної освіти»). Обраний нами шлях побудови комунікацій з поширення ідей неформального навчання дозволяє, на нашу думку, залучити різні категорії стейкхолдерів, популяризувати неформальну освіту на різних рівнях.

Центроутворюючим компонентом науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів є *емпіричний блок*, який забезпечує виконання принципу теорії та практики та демонструє підходи до оцінювання результативності запропонованих і впроваджених змін. По суті, емпірична оцінка реалізації дослідження на кожному етапі – теоретичному, практичному, експериментальному – дозволяє нам одержувати зворотній зв'язок від впровадження ідей, коригувати та підтверджувати наступні дії. Відповідно, система оцінювання результативності неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів передбачає моніторинг результатів соціально-педагогічної діяльності на трьох рівнях: вивчення теоретичних передумов організації неформальної освіти; аналіз практики організації неформальної освіти; дослідження професійної компетентності студентів. Вивчення результатів кожного рівня здійснюється через попередньо обґрунтовані критерії й відповідні методики. Окрім того, саме емпіричний блок моделі окреслює очікувані результати від її впровадження – зростання рівня професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів через розширення їх участі у неформальній освіті. Тобто,

результативність запропонованої системи роботи визначається впливом на основну величину вимірювання – рівень професійної компетентності студентів.

Організаційний блок науково-методичного інструментарію забезпечує реалізацію запропонованих на теоретичному, комунікативному та емпіричному блоках видів діяльності. Зокрема, в організаційному блоці відображаються соціально-педагогічні умови впровадження неформальної освіти: врахування соціальних запитів та сучасних педагогічних підходів до вибору змісту, форм і методів неформальної освіти; дотримання принципу зв'язку навчання з життям та практико орієнтованої місії неформального навчання; орієнтація на мотиви, інтереси, потребу, установки учасників неформальної освіти; систематичність, цілеспрямованість, тривалість та цінності неформального навчання у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів.

Загальною метою перетворювальної діяльності з апробації науково-методичного інструментарію неформальної освіти визначено: підвищити рівень професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів. Мета реалізується через виконання сукупності завдань:

- реалізувати врахування інтересів, потреб, запитів, мотивів молоді у оволодінні професією;
- створити сприятливий соціально-психологічний клімат додаткової неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів;
- упровадити науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти, спрямований на оволодіння майбутніми фахівцями соціально-педагогічними функціями;
- забезпечити доступ молоді до актуальних неформальних освітніх курсів й інших видів активності.

Відповідно до кожного завдання запропоновано основні етапи діяльності, спрямованої на їх забезпечення у практиці професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів:

- побудова індивідуальної траєкторії навчання майбутніх соціальних педагогів із урахуванням особистих інтересів і мотивів молоді;
- упровадження полілогічних, комунікативних, діяльнісних форм і методів неформального навчання;
- розробка науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти;
- створення системи додаткової неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів.

Згідно з означеними етапами спроектовано очікувані результати реалізації науково-методичного інструментарію:

- організовано соціально-педагогічна діяльність із вивчення та врахування цінностей, мотивів, потреб студентської молоді;
- забезпечено полілогічну, альтернативну, антиопресивну, толерантну до іншості атмосферу навчання;
- апробовано науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти;
- упроваджено систему додаткових освітніх і соціальних активностей майбутніх фахівців для набуття ними професійного досвіду.

Означені мета, завдання, етапи та очікувані результати діяльності дозволяються спроектувати основний показник результативності неформальної освіти: зростання рівня професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів.

Окремо у організаційному блоці моделі нами прописані основні форми організації неформальної освіти. До загальних організаційних форм роботи нами віднесено: соціальне партнерство з НУО, державними установами, соціальними службами – тобто носіями практичного соціально-педагогічного досвіду виконання професійних функцій, який є вихідним положенням формування професійної компетентності майбутніх фахівців; підготовка фасилітаторів неформальної освіти як провідників професійної соціалізації молоді, які будуть обізнані щодо сутності й вихідних положень неформального навчання й дотримуватимуться його цінностей, принципів, форм і методів.

Соціальне партнерство, як і система неформальної освіти, розглядається нами як інструмент формування громадянського суспільства шляхом залучення молоді як партнерів у організації значимої для них діяльності; це сприяє розвитку соціальної й особистісної відповідальності молоді, є факторами практичного впровадження у суспільні процеси принципів демократичності, гуманізму, імпауерменту.

Соціальне партнерство кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка включає різні сфери майбутнього працевлаштування випускників – сферу соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти, культури, забезпечення правопорядку, тощо. Означені напрями партнерства підтверджується висновками дисертаційного дослідження Д.В. Неліпи [9], у якому система соціального партнерства розглядається як інтеграція чотирьох підсистем – інституціональної (сукупність організацій – соціальних партнерів), регулятивної (вироблення формальних і неформальних форм налагодження взаємодії), функціональної (безпосередній процес взаємодії з виконання прийнятих зобов'язань) та комунікативної (партнерські відносини). Така система організації соціального партнерства щільно співвідноситься з організацією неформальної освіти студентів – інституціональний компонент містить сукупність організацій, на базі яких організовується додаткове навчання, практика та волонтерська діяльність студентів; регулятивний компонент відображає принципи організації неформального навчання та

взаємодії учасників у процесі навчання (добровільність, практико-орієнтованість, цілеспрямованість, інтерактивність, актуальність змісту, партиципативність, співробітництво, соціальна відповідальність, відвертість і прозорість та інші) [3]; функціональний компонент є відображенням форм і методів проведення неформальної освіти студентів на базі соціальних партнерів; комунікативний компонент відображає пріоритети спілкування, інтеракції та взаємодії суб'єктів неформального освітнього простору.

Підготовка фасилітаторів неформальної освіти здійснюється нами у межах реалізації практикуму «Форми і методи неформального навчання» та професійної майстерні «Неформальні освітні технології». Окрім того, проводяться окремі тематичні майстерні з форм і методів неформальної освіти. Основною метою означених організаційних форм роботи є набуття досвіду використання форм і методів неформального навчання, популяризація ідей неформальної освіти у соціальній сфері, формування готовності фасилітаторів до використання принципів та цінностей неформальної освіти у роботі.

Авторськими організаційними формами науково-методичного інструментарію уважаємо: фахові майстерні «Випускники – студентам» і спецкурс для майбутніх соціальних педагогів «Теорія і практика організації неформальної освіти молоді».

Фахові майстерні «Випускники – студентам» є авторською розробкою, яка щорічно реалізується з 2012 року. Унікальність представлених майстерень визначається досягненням успіхів у професійній діяльності випускниками кафедри соціальних технологій; можливістю передачі практичного досвіду; оволодіння майбутніми соціальними педагогами професійною компетентністю; розвитком творчості, ініціативності, громадської активності учасників майстер-класів.

Для прикладу наведемо програму одного з робочих днів Фахових майстерень:

- Тетяна Кереселідзе (випусниця 2008 року, очільниця Коростенського будинку дитячої творчості) – «Участь молоді в процесах прийняття рішення»: Побудова «траєкторії життєвого успіху», «Аркуш мети», гра «Місце», психологічна ділова гра «Стільці», правила формування цілей, «Умови ефективності команди».
- Андрій Сочинський, Володимир Фещук (випускники 2011 і 2010 років, співробітники соціально-психологічного факультету) – «Медіа-підтримка соціальних проєктів»: Використання сучасних медіа-технологій у практичній соціально-педагогічній діяльності; навички практичного використання ADOBE FOTOSHOP; специфіка презентації соціальних проєктів.
- Надія Грицюк (випусниця 2009 року, викладачка Київського університету імені Бориса Грінченка, психолог ПП Спеціальна «Школа-Життя») – «Аутизм та його різні обличчя»: Симптоматика аутизму та його види; особливості внутрішнього світу аутичних дітей; вправи та прийоми роботи; загальні поради по роботі з аутичними дітьми та їх батьками.
- Альона Огороднійчук (випусниця 2008 року, співробітниця Клініки, дружньої до молоді) – «Специфіка допомоги молоді у сучасному світі»: діяльність Клінік, дружніх до молоді; практичні вправи, що використовуються в ході роботи спеціалістами Клінік, дружніх до молоді, роздача інформаційних матеріалів, які можна використовувати в своїй професійній діяльності за темами «Наркотики», «ВІЛ/СНІД», «Інфекції, які передаються статевим шляхом» тощо.
- Тамара Поліщук (випусниця 2007 року, менеджер по персоналу концерну «Укргаз») – «Підвищуючи шанси на працевлаштування або як отримати роботу своєї мрії!»: резюме, що зацікавить увагу; навички успішного проходження тренінгу; власний план розвитку компетенцій, необхідних для успішного проходження випробувального терміну.
- Анна Бовсуновська (випусниця 2011 року, фотограф) – «Мистецтво володіння своїм часом»: вчимося мислити позитивно та самовдосконалюватися; секрети планування дня; цілі вашого життя – розставляємо пріоритети; основні сфери життя, їх місце у ваших планах; подолання перешкод на шляху до досягнення бажаного результату.

Зворотній зв'язок за результатами реалізації фахових майстерень завжди позитивний як від учасників, так і від ведучих майстерень; упровадження такої форми роботи дозволяє забезпечити наступність, створити ситуацію успіху, популяризувати спеціальність, формувати практичний досвід діяльності студентів.

Спецкурс «Теорія і практика організації неформальної освіти молоді» внесено у навчальні програми підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери Житомирського державного університету імені Івана Франка. Програма означеної навчальної дисципліни складається зі змістового модуля «Неформальна освіта як інструмент практичної соціально-педагогічної роботи» та має на меті теоретичне обґрунтування та оволодіння практичними навичками організації і проведення неформальної освіти з різними категоріями клієнтів у соціально-педагогічній діяльності.

Інструментальний блок науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти студентів розкриває сукупність інструментів, які відображають характерологічні ознаки, цінності та принципи неформальної освіти.

Педагогічні підходи, які стимулюють тих, хто навчається, бути соціально активними та залученими до участі у житті громади, підкреслюють значення таких компонентів навчання: дослідження, рефлексивне спостереження, випробування на помилках, зростання через труднощі й спільне проєктування. На думку європейських учених, процес формування соціальної та громадянської активності вимагає особливого

навчального середовища, побудованого на різноманітному навчальному досвіді: групової взаємодії, дослідницького навчання, когнітивного навчання, неформального навчання, рефлексій [10].

Грунтуючись на ідеї, що люди не тотожні комп'ютерам, чії процеси є лінійними, Аліса і Девід Колб [4] пропонують спіралевидну модель організації навчання, де кожне наступне коло спіралі містить такі компоненти: 1) активне експериментування – фаза врахування конкретного досвіду, який визначає, що саме є викликом для учасника навчання; 2) рефлексивне спостереження - встановлення, що саме із запропонованих дій веде до успіху; 3) формування уявлень – генерування тими, хто навчається, власної моделі реальності через спостереження та оцінювання власних спроб та успіхів; 4) активне експериментування – застосування уявлень і моделей та їх доведення / заперечення у новому досвіді; 5) нове коло з новим досвідом.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок цього напрямку. Особливість застосування неформальної освіти для майбутніх фахівців соціальної сфери визначається важливим принципом соціальної роботи щодо тісного взаємозв'язку усіх сфер суспільного й індивідуального буття. Тому застосування різноманітного спектру методів навчання дозволить сприяти його ефективності, формувати унікальний особистий досвід участі та співучасті. Розглянутий комплексний науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів дозволяє забезпечити системний діяльнісний вплив на упровадження неформальної освіти та підвищення результативності процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Перспективою подальших досліджень є впровадження науково-методичного інструментарію у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та моніторинг його ефективності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Божицька А. Формування комунікаційної стратегії: поетапна інструкція з прикладами. *Громадський простір* [online]. Доступно: <https://www.prostir.ua/?kb=rozvytok-komunikatsijnoi-strategiji-roetapna-instruktsiya-rozrobky-komunikatsijnoi-strategiji-dlya-vashoji-orhanizatsiji-iz-vpravamy-ta-korysnymy-posylannyamy> [Accessed 15 march 2017].
2. Zimmermann N.-E. *Mentoring Handbook – Providing Systemic Support for Mentees and their Projects*; Berlin 2012. 19 p.
3. Зінченко С. Неформальна освіта та самоосвіта як підґрунтя успішної професійної самореалізації викладачів вищих навчальних закладів мистецького напрямку [online]. Доступно: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nivoo/2010_4/34.pdf. [Дата звернення 16 листопада 2015].
4. Kolb A. Y., Kolb D. Learning Styles and Learning Spaces: Enhancing Experiential Learning in Higher Education. *Academy of Management Learning & Education*; Vol. 4, No. 2 (June 2005). P. 193-212.
5. Романчиков В. І. *Основи наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 254 с.
6. *Словник української мови* [авт. кол.]. В 11 т. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Т. 4, с. 34.
7. *Holistic Learning. Planning experiential, inspirational and participatory learning processes : Facilitator Handbook #2*. Berlin : MitOst Editions, 2016. 80 p.
8. European Centre for the Development of Vocational Training : *Terminology of European education and training policy* [online]. Available at: www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4064_en.pdf; [Accessed 28 July 2016].
9. Неліпа Д. В. Особливості інституціоналізації соціального партнерства (політологічний аналіз). Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2005. 20 с.
10. DARE network : *DARE on the joint report on the implementation of the Strategic framework for European cooperation in Education and Training (ET 2020) – a non-formal Education for Democratic Citizenship perspective* [online] Available at: www.dare-network.eu/downloads/DARE_on_ET_2020_Joint_Report_2015.pdf; [Accessed 28 July 2016].